SONGS FROM THE WALL

GHETTO, PARTISAN, FOLK AND LOVE SONGS
SUNG IN YIDDISH BY NORBERT HOROWITZ,
RITA KARIN (KARPINOVICZ), AND ROCHELLE HOROWITZ
CURRENTLY IN THE BROADWAY PLAY, THE WALL, BY MILLARD LAMPELL
THE PLAY ABOUT THE WARSAW GHETTO UPRISING AGAINST THE NAZIS
CONCERTINA AND ACCORDION ACCOMPANIMENT BY ALLAN ATLAS
FOLKWAYS RECORDS FG 3558

M
1852
L237
W187
1961

MUSIC LP

OY, A NACHT A SHEYNE
SHEYN BIN ICH, SHEYN
TSIPELE
VER DER ERSHTER VET LACHN
SHTIL DI NACHT IZ OYSGESHTERNT
YISROLIK
FARVOS IZ DER HIML GEVEN NECHTN LOYTER?

OYF DEM ZAMD FUN NEGEV
A MAME'S NIGN
FINDJAN
OY, DORTN, DORTN IBERN VASERL
FRUNZE VERDE
NOCH A GLEZELE TEY
YIDISH
MOTELE

Library of Congress Catalogue Card No. R61-1771

© 1961 FOLKWAYS RECORDS & SERVICE CORP
632 Broadway, NYC, USA 10012

COVER DESIGN BY RONALD CLYNE

DESCRIPTIVE NOTES ARE INSIDE POCKET

SONGS FROM THE WALL

FOLKWAYS RECORDS Album No. FG 3558
©1961 by Folkways Records & Service Corp., 43 West 61st St., NYC, USA 10023

songs from THE WALL

LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

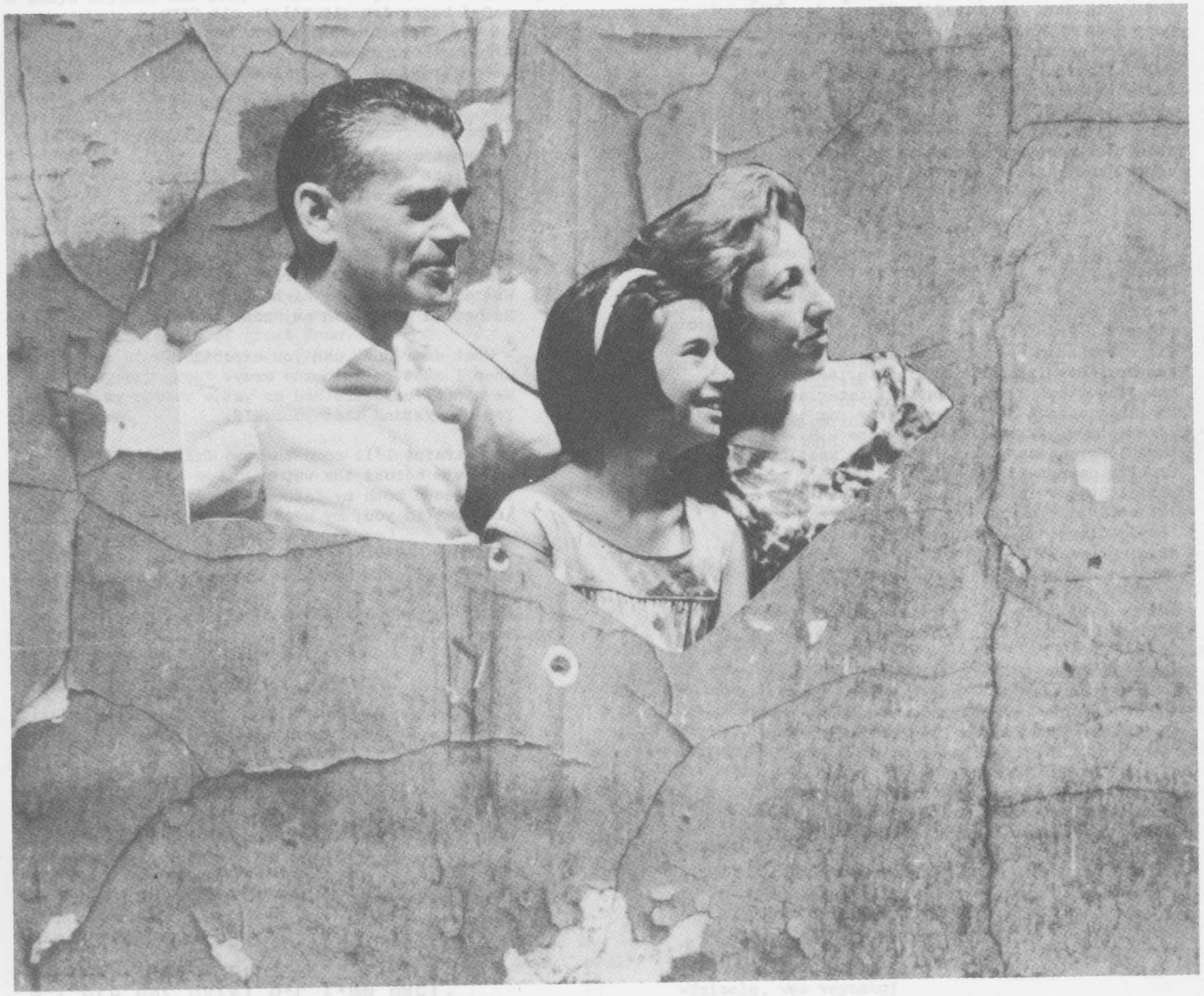

GHETTO, PARTISAN, FOLK and LOVE SONGS

sung in Yiddish by Norbert Horowitz
Rita Karin (Karpinovicz)
Rochelle Horowitz

In the Broadway play THE WALL, by Millard Lampell
The play about the Warsaw Ghetto uprising against the Nazis

M
1852
L237
W187
1961

MUSIC LP

This record is dedicated to the cast, producer, author, director, and technical crew of "The Wall," and to Miss Vera Stern, for bringing the heroic story of the Warsaw Ghetto uprising against the Nazis, to American audiences.

- The Horowitz Family

NORBERT HOROWITZ studied with Prof. S. M. Mikhoels at the Moscow Drama School. He sang and played leading parts in the Moscow Jewish State Theater and the Ukrainian Jewish State Theater. Co-founder of the first professional Jewish Theater in Poland and Germany after the 2nd World War, he played in the movie, "The Long Road" (Lang Is Der Weg) about the liberated Nazi victims. Horowitz was also featured as a singer on Radio Moscow and had his own radio program in Munich from where the songs were broadcast throughout the U.S. and English zones in Germany. He is well known to Yiddish audiences here and in Canada from plays, concerts, and radio appearances, and is the author of a work published by the Congress of Jewish Culture, "Theater in the D.P. Camps."

RITA KARIN, a graduate of the Moscow Drama School, played in Poland after the war, where, together with Norbert Horowitz, she was co-founder of the first professional Jewish Theater. From Poland she traveled to Germany where she soon became a leading and popular actress among the Jews living in the D.P. camps and towns in the United States and English zones. She was narrator for the first documentary movie released by the U.S. Military Information Office about the Nazi concentration camps -- "The Mills of Death." In the United States and Canada, Miss Karin made an extended tour performing readings from the Jewish classics and modern writers, and also singing some of the songs which may be heard on this record. She also appeared in plays by Sholem Aleichem, T. Bashlors and others -- and is well known to Yiddish radio listeners for her portrayals in radio-plays.

ROCHELLE HOROWITZ is the third generation of a theatrical family. Her parents were both actors and her grandfather was a well-known theatrical producer in the Yiddish Theater in Europe. She has appeared in plays put on by the Histadruth and in a number of radio plays. Although she was born in New York, Miss Horowitz' first language was Yiddish -- which she speaks, reads and writes fluently.

Norbert Horowitz, Rita Karin, and Rochelle Horowitz play feature roles in the Broadway production of "The Wall", the Millard Lampell dramatization of the John Hersey novel. (New York 1960-61)

SIDE I, Band 1: OY, A NACHT A SHEYNE.

Oy, a nacht a sheyne,
Di nacht iz geven azoy sheyn.
Oyf a benkele zenen mir gezesn,
Di levone hot genumen fargeyn.

Oyf a benkele zenen mir gezesn,
Mir hobn tsuzamen farbracht;
Vifil reyd mir hobn ayngetaynet -
Kayn tolk hobn mir beyde nit gebracht.

- Vos-zhe far a tolk, libe, vilstu?
Az ich muz tsum priziv shteyn.
Kayn knasmol kenen mir nisht machn,
Dos kenstu aleyn gut farshteyn.

- Oyf banen vel ich tsu dir forn,
Un oyf vasern shvimen tsu dir.
Ch'vel avekvarfn mayn foter un muter,
Ch'vel kumen, zis-lebn, tsu dir.

- Oyf banen tsu mir zolstu nit forn,
Un oyf vaser nisht shvimen tsu mir.
A chupe, oy, dushenyu, lomir shteln,
Un in dray yor vel ich kumen tsu dir.

OH, WHAT A LOVELY NIGHT

Oh, what a lovely night,
The night was so beautiful,
As we sat together on a bench,
As the moon began to wane.

On a little bench we sat together,
Spending the sweet hours;
We talked the whole night through -
But could not reach any conclusion.

- What dear one, can you expect?
When I must go into the army.
We cannot be betrothed as yet,
You understand that yourself.

- On trains I'll come to you,
And swim across the waters.
I'll leave both my father and mother,
And come to you, my sweet love.

- Do not come to me on trains,
And do not swim over the waters.
But lets be married, my dear love,
And in three years I'll come to you.

אוי, א נאַכט א שײנע

אוי, א נאכט א שײנע!
די נאכט איז געװען אזוי שײן.
אויף א בענקעלע זײנען מיר געזעסן --
די לבנה האט גענומען פארגײן.

אויף א בענקעלע זײנען מיר געזעסן,
מיר האָבן צוזאמען פארבראכט;
װיפיל רײד מיר האָבן אײנ'געטענה'ט,
קײן טאָלק האָבן מיר בײדע ניט געבראכט.

-- װאס־זשע פאר־א טאָלק, ליבע, װילסטו?
אז איך מוז צום פריזיװ שטײן,
קײן קנס'מאָל קענען מיר נישט מאכן.
דאס קענסטו אלײן גוט פארשטײן.

-- אויף באנען װעל איך צו דיר פאָרן
און אויף װאסערן שװימען צו דיר.
כ'װעל אװעקװארפן מײן פאָטער און מוטער,
כ'װעל קומען, זיס לעבן, צו דיר.

-- אויף באנען צו מיר זאָלסטו ניט פאָרן
און אויף װאסער נישט שװימען צו מיר.
א חופה, אוי, דזשעניו, לאָמיר שטעלן
און אין דרײ יאָר װעל איך קומען צו דיר.

SIDE I, Band 2:

SHEYN BIN ICH, SHEYN
(Pretty am I, so pretty)

Sheyn bin ich, sheyn,
Sheyn iz mayn nomen,
Redt men mir shidichim
Fun same rabonim.
Rabonishe Toyre
Iz doch zeyer groys -
Bin ich bay mayn mamen
A lichtige royz.

REFRAIN:
A sheyn meydele bin ich,
Royte zekelech trog ich -
Gelt in di tashn,
Vayn in di flashn,
Milech in di krigelech,
Kinder in di vigelech,
Shrayen ale sheyn -
Sheyn bin ich, sheyn.

Beser a melamed
Afile a beyzn,
Eyder a studentl
Mit tserisene hoyzn.
Beser a bahelfer,
Mit a tuts kleyne kinder,
Eyder gor a dokter
Mit a tsebrochenem tselinder.

Beser a proster kloyznik,
Afile nisht kayn guter,
Eyder an apteker,
Vos preglt fleysh oyf puter.
Ich vil nemen a chosid,
Mit a por lange peyes,
Un er vet mir brengen
Fun undzer rebn kameyes.

PRETTY AM I, SO PRETTY

Pretty am I, so pretty,
Pretty is my name,
Matchmakers come to arrange a marriage
For me, with rabbis of great fame.
Rabbinical knowledge
Is indeed very great
And I am my mother's
Bright rose.

A pretty little girl am I,
I wear little red socks -
Money in the purses,
Wine in the bottles,
Milk in the little pitchers,
Children in the cradles,
All cry: pretty
Pretty am I, so pretty.

Its better to be a teacher
Even though an angry one,
Than a little student
With torn pants.
Its better to be a teacher's helper
With dozen little children,
Than to be a doctor
With a broken top-hat.

Its better to be a Talmudic student,
Even though a mean one,
Rather than a pharmacist,
Who fries his meat in butter.
I will marry a Chosid,
With two long sideburns,
And he will bring me magic charms
From our Chassidic rabbi.

שײן בין איך שײן

שײן בין איך שײן -
שײן איז מײן נאמען,
רעדט מען מיר שידוכים
פון סאמע רבנים.
רבנישע תורה איז דאך זײער גרויס -
בין איך בײ מײן מאמען א ליכטיקע רויז.

א שײן מײדעלע בין איך -
רויטע זעקעלאך טראג איך,
געלט אין די טאשן
װײן אין די פלאשן.
מילך אין די קריגעלאך
קינדער אין די װיגעלאך
שרײען אלע שײן -
שײן בין איך שײן.

בעסער א מלמד אפילע א בײזן
אײדער א שטודענטעל מיט צעריסענע הײזן,
בעסער א באהעלפער מיט א טוץ קלײנע קינדער
אײדער גאר א דאקטער מיט א צעבראכענעם
צילענדער.

בעסער א פראסטער קלויזניק
אפילע נישט קײן גוטער -
אײדער אן אפטײקער
װאס פרעגלט פלײש אויף פוטער.
איך װיל נעמען א חסיד
מיט א פאר לאנגע פאות
און ער װעט מיר ברענגען
פון אונזער רבין קמאות.

The above children's song is more than a hundred years old. It relates to the struggle between protagonists of the Chassidic movement and their opponents - followers of the Haskalah (Enlightenment) movement. Since the Haskalah followers tended to assimilate and reject the religious practices of the orthodoxy, believing in secular education and worldly ways of life, the pious Chassidim bitterly attacked them for their "heresies." The above reflects the opinion of the child, and the opinions of the religious and pious Chassidim.

SIDE I, Band 3: TSIPELE

Words: M. Broderzon
Music: I. Glatstein

Es hot di kleyne tsipele
Farbisn zich a lipele.
-Tsipele, vos veynstu?
An epele - dos meynstu?
-Neyn, neyn, neyn,
Ver zogt dos, as ich veyn?

Es hot di kleyne tsipele,
Farknipt ir moyl - a knipele.
-Tsipele, vos veynstu?
Tsvey epelech - dos meynstu?
-Neyn, neyn, neyn,
Ver zogt dos az ich veyn?

Un s'treyslt zich ir kepele,
Tsuzamen mit it tsepele.
-Tsipele, vos veynstu?
Dray epelech - dos meynstu?
-Neyn, neyn, neyn,
Ich vil a kush, nisht meyn.

LITTLE TSIPELE

Little Tsipele,
Bit her little lip.
-Tsipele, why are you weeping?
Is it a little apple that you want?
- No, no, no,
Who says I'm crying?

Little Tsipele
Puckered up her mouth -
-Tsipele, why are you crying?
Is it two little apples you want?
- No, no, no,
Who says that I am weeping?

And she shakes her little head,
Tossing her little braid.
-Tsipele, why then do you weep?
Is it three little apples that you want?
- No, no, no,
A kiss is all I want.

<u>ציפּעלע</u>

עס האָט די קלײנע ציפּעלע,
פאַרביסן זיך א ליפּעלע,
-- ציפּעלע, װאָס װײנסטו,
אַן עפּעלע - דאָס מײנסטו?
- נײן, נײן, נײן -
װער זאָגט דאָס, אַז איך װײן?

עס האָט די קלײנע ציפּעלע
פאַרקניפּט איר מױל - א קניפּעלע,
-- ציפּעלע, װאָס װײנסטו,
צװײ עפּעלעך - דאָס מײנסטו?
-- נײן, נײן, נײן --
װער זאָגט דאָס אַז איך װײן?

און ס'טרײסלט זיך איר קעפּעלע,
צוזאַמען מיט איר צעפּעלע,
-- ציפּעלע, װאָס װײנסטו,
דרײ עפּעלעך - דאָס מײנסטו?
-- נײן, נײן, נײן -
איך װיל א קוש - נישט מײן.

SIDE I, Band 4: <u>VER DER ERSHTER VET LACHN</u>
<u>(Who will be the first to laugh)</u>

Words and Music by: M. Gebirtig. (1877-1942)

(Died in the Cracow ghetto under the German occupation.)

Ch'vel zicher, avreml, der ershter nit lachn,
Ich vet zich, megst vi noch zich vitslen.
Ch'vel nemen in zinen mir troyerige zachn,
Nu, megstu afile mich kitslen.
- Vest lachn, ich vet zich, vest Shloymele lachn,
Ich hob a mitl gor a voyle zach
Megst hobn zich in zinen di troyerigste zachn,
Vet muzn zayn bay dir der ershter lach.

Dos ershte, avreml, nem ich mir in zinen,
Mayn oremen tatn, dem shvachn,
Vos zucht arum arbet un kon nisht gefinen,
Nu, vet zich mir glustn tsu lachn?
- Vest lachn, ich vet zich, vest Shloymele lachn,
Ich hob a mitl gor a voyle zach:
Ch'vel myauken vi a ketsl, un vi a hintl biln,
Vet muzn zayn bay dir der ershter lach.

Ich vel zich dermonen, ch'hob nechtn in cheder
Di sedre vos geyt haynt fargesn,
Der rebe, er vil nor ch'zol lernen keseyder,
Er veyst nisht vi mir vilt zich esn.
- Vest lachn, vest lachn, aher gib shoyn dos knepl,
Ze shloymele, vos ich hob do far dir:
A zemele mit puter, un hering a fayn kepl,
Anu, zog Shlumke, ver vet lachn frier?

- A zemele mit puter un hering a fayn kep,
Ch'vel morgn vider vetn zich mit dir.

<u>WHO WILL BE THE FIRST TO LAUGH</u>

I'm certain, Avreml, that I'll not be the first to laugh,
I'll bet you, no matter how funny you'll be.
I'll think only about the saddest things,
Even if you tickle me.
- You'll laugh, I'll bet you Shloymele, you'll laugh,
I have a method, a very good trick,
Even if you think about the saddest things,
You'll be the first one to laugh.

Then first, oh, Avreml, I'll think about
My father, so poor and so frail,
Who's been looking for work and still hasn't found it,
Do you think I'll want to laugh then?
- You'll laugh, I'll bet you, you'll laugh Shloymele,
For I have a very good trick:
I'll mew like a cat and bark like a dog,
And you'll be the first one to laugh.

Then I will remember how yesterday,
In cheder I forgot the lesson we'd learned,
And the angry rebe who always wants us to study
And doesn't know how hungry I am all the time.
- Oh you'll laugh, you'll laugh, hand over your button,
See Shloymele, what I have brought you:
A little roll with butter and a fine herring-head,
Now then, Shlumke, who will be the first one to laugh?

- A little roll of butter and fine herring-head,
Tomorrow, I will bet with you again!

<u>װער דער ערשטער װעט לאַכן</u>

כ'װעל זיכער, אַבֿרהמל, דער ערשטער נישט לאַכן,
איך װעט זיך, מעגסט װי נאָך זיך װיצלען,
(כ'װעל נעמען אין זינען מיר טרױעריקע זאַכן,
(בּ״ם) (נו, מעגסטו אַפילו מיך קיצלען.

- װעסט לאַכן, איך װעט זיך,
װעסט, שלמהלע, שױן לאַכן,
איך האָב א מיטל גאָר א װױלע זאַך -
(מעגסט האָבן זיך אין זינען
(בּ״ם) (די טרױעריקסטע זאַכן,
(װעט מוזן זײן בּײ דיר דער ערשטער לאַך.

דאָס ערשטע, אַבֿרהמל, נעם איך מיר אין זינען
מײן אָרעמען טאַטן דעם שװאַכן,
(װאָס זוכט אַרום אַרבעט און קאָן נישט געפינען,
(בּ״ם) (נו, װעט זיך מיר גלוסטן צו לאַכן?

- װעסט לאַכן, איך װעט זיך,
װעסט, שלמהלע, פאַרשפּילן,
איך האָב א מיטל גאָר א װױלע זאַך:
(כ'װעל מיאַוקען װי א קעצל
(בּ״ם) (און װי א הינטל בּילן,
(װעט מוזן זײן בּײ דיר דער ערשטער לאַך.

- איך װעל זיך דערמאָנען, כ'האָב נעכטן אין חדר
די סדרה װאָס גײט הײנט פאַרגעסן,
(דער רבי, ער װיל נאָר כ'זאָל לערנען כסדר,
(בּ״ם) (ער װײסט נישט װי מיר װילט זיך עסן.

- װעסט לאַכן, װעסט לאַכן,
אַהער גיב שױן דאָס קנעפּל,
זע, שלמהלע, װאָס איך האָב דאָ פאַר דיר:
א זעמעלע מיט פּוטער,
און הערינג א פײן קעפּל,
אַנו, זאָג, שלומקע, װער װעט לאַכן פריער?

- א זעמעלע מיט פּוטער
און הערינג א פײן קעפּל,
כ'װעל מאָרגן װידער װעטן זיך מיט דיר.

Gebirtig reflected the life of the poor. In the above, he treats in warm human terms, the plight of the poor lad, ill-fed and hungry most of the time, who is compelled to concentrate on his Talmudic learning, when his mind is really on a "roll and butter."

SIDE I, Band 5: SHTIL, DI NACHT IZ OYSGESHTERNT.
(Silent, the starry night)

Words: Hirsh Glick.

(poet-partisan 1920-1944, author of the famous partisan hymn Zog Nit Keymol. Vilno ghetto. Died in action against the Germans.)

Shtil, di nacht iz oysgeshternt,
Un der frost er hot gebrent.
Tsi gedenkstu vi ich hob dich gelernt,
Haltn a shpayer in di hent.

A moyd, a peltsl un a beret,
Un halt in hant fest a nagan.
A moyd mit a sametenem ponim,
Hit op dem soyne's karavan.

Getsilt, geshosn un getrofn
Hot ir kleyninker pistoyl.
An oyto a fulinkn vit vofn
Farhaltn hot zi mit eyn koyl.

Fartog fun vald aroysgekrochn,
Mit shney girlandn oyf di hor,
Gemutigt fun kleyninken n'tsochn,
Far undzer nayem, frayen dor.

SILENT, THE STARRY NIGHT

Silent, the starry night,
And the frost was sharp and crisp.
Do you remember when I taught you
How to use an automatic pistol?

A girl in a short coat and a beret,
Holding her pistol firmly in her hand,
A girl with a face as soft as velvet,
Watching for the enemy's caravan.

She aimed and shot and found her mark,
With her little pistol.
A truck loaded with ammunition,
She stopped in its tracks with one shot.

At dawn we crept out of the woods,
With snow garlands clinging to her hair,
Encouraged with our little victory,
For our new, free generation.

שטיל, די נאכט איז אויסגעשטערנט

שטיל, די נאכט איז אויסגעשטערנט
און דער פראָסט ער האט געברענט,
צי געדענקסטו ווי איך האב דיך געלערנט
האלטן א שפּײער אין די הענט...

א מויד, א פעלצל און א בערעט,
און האלט אין האנט פעסט א נאגאן,
א מויד מיט א סאמעטענעם פנים
היט אָפּ דעם שונא'ס קאראוואן.

געצילט, געשאָסן און געטראָפן
האט ער קלײנינקער פּיסטויל:
אן אויטא א פולינקן מיט וואפן
פארהאלטן האט זי מיט איין קויל.

פארטאג פון וואלד ארויסגעקראכן,
מיט שניי־גירלאנדן אויף די האָר,
געמוטיקט פון קלײנינקן נצחון,
פאר אונזער נייעם, פרייען דור.

Glik, in this song, commemorated the deed of two Vilno partisans - Itsik Matskevitsch and Vitke Kempner, who, in 1942, launched the first attack of the partisans of the Vilno ghetto, against the German army, blowing up an ammunition column on the outskirts of the city.

SIDE I, Band 6: YISROLIK

Words: L. Rosenthal, (Vilno ghetto)
Music: M. Weksler (Vilno ghetto)

Nu, koyft-zhe papirosn, nu koyft-zhe sacharin,
Gevorn iz haynt s'choyre bilig vert,
A lebn far a groshn, a prute - a fardinst,
Fun geto-hendler, hot ir doch gehert.

Refrain: (1)
Ch'heys yisrolik, ich bin dos kind fun geto,
Ch'heys yisrolik, a hefkerdiker yung.
Chotsh farblibn gole neto,
Derlang ich noch itster sviftshe un a zung.

A mantl on a kragn, tachtoynim fun a zak,
Kaloshn hob ich, s'feln nor di shich.
Un ver es vet nor vagn tsu lachn oy, a sach,
Dem vel ich noch vayzn ver bin ich!
(Refrain 1)

Nit meynt mich hot geboyrn di hefkerdike gas,
Bay tate-mame oych geven a kind.
Ch'ob beydn ongevoyrn, nit maynt es iz a shpas,
Ch'bin geblibn vi in feld der vint.

Refrain 2:
Ch'heys yisrolik, nor ven keyner zet nisht,
Vish ich shtil zich fun oyg arop a trer,
Nor vun mayn troyer - baser az men redt nisht,
Tsu vos dermanen un machn s'harts zich shver.

Here, buy my cigarettes and buy my saccarin,
Merchandise is very cheap these days -
A life is worth a penny, and profit's but a penny,
These are the ghetto-businessmen, you know.

Refrain:
My name is Yisrolik, I'm the child of the ghetto,
I'm called Yisrolik, - a free and easy lad.
And although I'm "clean" and haven't got a thing -
I still can whistle and I still can sing!

My coat it has no collar and my trousers are for sacking,
I wear rubbers since I've lost my shoes.
But whoever dares to laugh at my appearance,
I'll show him a thing or two, you bet!

Now don't you think that I was born into a life of squalor,
I once was loved and raised my mother and father too,
But I lost them both and don't think that was funny -
And I was left alone just like the homeless wind that blows.

Refrain:
I am called Yisrolik and when nobody's looking,
I wipe away my tears so silently,
But it is much better not to speak about my sorrow,
To mention it just makes my heart ache more.

ישראליק

נו, קויפט־זשע פּאַפּיראָסן, נו קויפט־זשע סאַכאַרין,
געוואָרן איז היינט סחורה ביליג ווערט,
אַ לעבן פאַר אַ גראָשן, אַ פּרוטה – אַ פאַרדינסט
פון געטאָ־הענדלער, האָט איר דאָך געהערט.

כ'הייס ישראליק, איך בין דאָס קינד פון געטאָ,
כ'הייס ישראליק, אַ הפקר דיקער יונג.
כאָטש פאַרבליבן גאָלע נעטאָ
דערלאַנג איך נאָך איצטער אַ סוויטשע און אַ זונג!

אַ מאַנטל אָן אַ קראַגן, תחתונים פון אַ זאַק,
קאַלאָשן האָב איך – ס'פעלן נאָר די שיך.
און ווער עס וועט נאָר וואַגן צו לאַכן אוי אַ סך –
דעם וועל איך נאָך ווייזן ווער בין איך!

ניט מיינט מיך האָט געבוירן די הפקר'דיקע גאַס
ביי טאַטע־מאַמע אויך געווען אַ קינד.
כ'האָב ביידן אָנגעוואָרן, ניט מיינט עס איז אַ שפּאַס,
כ'בין געבליבן ווי אין פעלד דער ווינט.

כ'הייס ישראליק, נאָר ווען קיינער זעט נישט
ווייש איך שטיל זיך פון אויג אַראָפּ אַ טרער
נאָר פון מיין טרויער – בעסער אַז מען רעדט נישט (2
צו וואָס דערמאָנען און מאַכן ס'האַרץ זיך שווער.)

The brutality of the German occupation armies affected the children most cruelly. Children were torn from their parents, were left to roam the streets, homeless and uncared for. There was also a German ordinance in the ghettos, against giving birth to children. The above song, describes the plight of such homeless lad, who remembers the home and parents he once had. It also reveals the degradation in being compelled to sell anything at hand, in order to survive. Cut off from the world, deprived of all manner of former economic and professional pursuits, the "merchants" of the ghetto were a sorry lot. The song also reveals the determination to cling to the last shred of dignity, the capacity for suffering and the determination to live.

SIDE I, Band 7: FARVOS IZ DER HIML GEVEN NECHTN LOYTER?
(Why was the sky so bright yesterday?)

Words: L. Opeskin (1908-1944.)

Farvos iz der himl geven nechtn loyter,
Fun freyd hot geshaynt yede gas?
Farvos iz di zun aza lichtike, royte,
Farchmuret haynt beyz un in kas?

Es veynt haynt der himl, dos hoyz un dos gesl,
Es troyert dos harts shtilerheyt.
Tsi ken men fargesn, vi ken men fargesn,
Fargangene sho-en fun freyd?

Vish oys dayne trern, farges dayne zorgn,
Tsi troyern iz nisht keday.
S'ken zayn shoyn, az morgn, s'iz zicher, az morgn,
Vet oyfshaynen zun oyf dos nay!

WHY WAS THE SKY SO BRIGHT YESTERDAY?

Why was the sky so clear yesterday,
With joy, shining down every street?
Why is the sun, the bright red sun
So overcast, cloudy today?

Now the sky weeps, the houses, the street,
And the heart mourns silently too.
How can we forget, we cannot forget
The hours of happiness gone by.

Forget your sorrow, wipe away your tears,
What use is our mourning here now?
For it may be to-morrow, it must be to-morrow,
The sun will shine forth once again!

פאַרוואָס איז דער הימל

פאַרוואָס איז דער הימל געווען נעכטן לויטער־
פון פרייד האָט געשיינט יעדע גאַס?
פאַרוואָס איז די זון אַזאַ ליכטיקע, רויטע
פאַרכמורעט היינט בייז און אין כעס?

עס וויינט היינט דער הימל,
דאָס הויז און דאָס געסל.
עס טרויערט דאָס האַרץ שטילערהייד.
(צי קען מען פאַרגעסן, ווי קען מען פאַרגעסן
(פאַרגאַנגענע שעה'ן פון פרייד?

וויש אויס דיינע טרערן,
פאַרגעס דיינע זאָרגן,
צו טרויערן איז נישט כדאי,
(ס'קען זיין שוין, אַז מאָרגן,
(ס'איז זיכער, אַז מאָרגן
(וועט אויפשיינען זון אויף דאָס ניי!

A former teacher, Opeskin popularized a number of Soviet songs in his Yiddish translations, for Jewish choirs in Vilno. In the ghetto he was one of the founders of the partisan movement. As a poet, some of his poems in the ghetto, were selected for their excellence and he enjoyed, with Hirsh Glik, a position of prominence. He was killed in action against the Germans, in an attempt to break out of a concentration camp, on the very eve of the Soviet liberation of the city.

SIDE I, Band 8: OYF DEM ZAMD FUN NEGEV
(On the sands of the Negev)

Yiddish text by: M.L. Gisser, based on Israeli Hebrew text by: R. Klatchkin. Music: Anonymous.

Oyf dem zamd fun negev, blankt der toy tsehelt.
Oyf dem zamd fun negev, gefln iz a held.
Opgeshtelt dem otem, dos harts iz shtil atsind,
Un di lokn zayne, lastshet tsart der vint.

Ful mit payn un troyer, baym frishn keyver shteyt
Di alte mame zayne and redt mit shtoltse reyd:
Az vey der mames yorn, kind mayns, s'iz a groyl,
Az dayn harts tselechert hot dem faynt's a koyl.

Mayn eltstn zun farshlungen hot yam in shturim-brand,
Un dich hob ich dertsoygn tsum kamf farn folk un land.
Men vet undz mer nisht mordn, farnichtn undz in payn,
lehachis ale sonim, mir veln vayter zayn.

Iz shtolts aroysgetrotn fun rey a yung a g'var,
Un hot gezogt ir: mame, vish op dayn trer fun tsar.
O, kuk oyf undz, di yungen, mir shitsn barg un tol,
Mir shteyen kegn soyne un royber on a tsol.

ON THE SANDS OF THE NEGEV

On the sands of the Negev, the due glistens bright.
On the sands of the Negev, a hero has fallen.
His breath has flown, his heart forever stilled,
And his locks are gently caressed by the wind.

Sorrow-laden at his fresh grave there stands
His old mother speaking words of pride and pain:
Oh, woe to your mother, to see her child lie there,
His heart torn asunder by the enemy's bullet.

My eldest was swallowed up by the raging storm.
And you, I've raised to fight for his people and
his land.
No longer will we let them destroy us in pain,
To spite our evil foes, we will live on again.

Proudly stepping forward, a stalwart from the ranks,
Said to the mother: wipe your tears away.
Look upon us proudly, defending hill and vale,
Young fighters standing staunchly against the evil foe.

אויף דעם זאמד פון נגב

אויף דעם זאמד פון נגב, בלאנקט דער טוי צעהעלט
אויף דעם זאמד פון נגב, געפאלן איז א העלד.
אפגעשטעלט דעם אטעם, דאס הארץ איז שטיל אצינד
און די לאָקן זײַנע, לאשטשעט צארט דער ווינט.

פול מיט פּײַן און טרויער, בײַם פרישן קבר שטײט
די אלטע מאמע זײַנע און רעדט מיט שטאָלצע רייד
אז ווײ דער מאמעס יאָרן, קינד מײַנס, ס'איז א גרויל
אז דײַן הארץ צעלעכערט האט דעם פײַנט'ס א קויל.

מײַן עלטסטן זון פארשלונגען האט ים אין שטורעם בראנד
און דיך האב איך דערצויגן צום קאמף פאר פאָלק און לאנד
מען וועט אונז מער נישט מאָרדן, פארניכטן אונז אין פּײַן
להכעיס אלע שונאים, מיר וועלן ווײַטער זײַן.

איז שטאָלץ ארויסגעטראטן פון רײ א יונג א גבר
און האט געזאגט אָ, מאמע, ווישאָפּ דײַן טרער פון צער
אָ קוק אויף אונז, די יונגען, מיר שיצן בערג און טאָל
מיר שטײען קעגן שונא און רויבער אָן א צאָל.

SIDE II, Band 1: A MAME'S NIGN
(A mother's melody)

Words: R. Lifshitz (Lodz ghetto)
Music:

Kinder yorn, sheyne kinder yorn,
Vi a cholem loyft ir gich farbay.
Nor eyn zach farblaybt tif in z'korn,
Undzer mames nign: bay un bay.
Teg un necht farmatert fun dem vign,
Mit a shmeychl ful mit treyst un mut,
Zingt zi dem eybign nign,
Vos vakst zich ayn in fleysh un cych in blut.

Refrain:
A mames nign, gezungen bay dem vig.
Ay-lyu-li, lyu-li, un nisht gevorn mid.
Dos vet oyf eybik farblaybn in mayn blut,
Mayn mames nign gezungen mir tsum shlof.

Dos lebn iz fargangen mit di lider,
Lider vos fargesn zich geshvind.
Es zingt a shnayder un es zingt a shmider,
Ale lider trogt avek der vint.
Nor dos lid vos flegt mayn mame zingen,
Mich batsoybert vi a foygl-chor.
Heylig der nign tut klingen,
Un er geyt dir noch fun dor tsu dor.

A MOTHER'S MELODY

Years of childhood, lovely years of childhood,
Like a dream they quickly flit away.
But one thing remains forever in your memory,
It is the melody that mother say, her hush-a-bye.
Days and nights, worn out with rocking, rocking,
With a smile of comfort, brave and dear.
She sang the melody, the ancient melody,
Which grows into your flesh, into your blood.

Refrain:
A mother's tune, sung at the cradleside,
Ay-lyu-li-lyu-li, never growing tired.
It will forever stay within my heart,
My mother's lullaby, sung to me as I slept.

Life has gone by in tune with all these songs,
And many now have long since passed away.
A tailor sang and welders too did sing,
And all the songs have vanished with the wind.
But one song only has remained with me,
My mother's song, enchanting like the birds'
The melody still rings with holiness,
And follows me and all of us - through life.

א מאמע'ס ניגון

קינדער יאָרן, שײנע קינדער יאָרן -
ווי א חלום לויפט איר גיך פארבײ,
נאָר אײן זאך פארבלײבט טיף אין זכרון
אונזער מאמע'ס ניגון בײ-או-בײ.

טעג און נעכט פארמאטערט פון דעם וויגן
מיט א שמײכל פול מיט טרײסט און מוט,
זינגט זי דעם אײביקן ניגון,
וואס וואקסט זיך אײן אין פלײש
און אויך אין בלוט.

א מאמע'ס ניגון, געזונגען בײ דער וויג
אײ-ליו-לי -ליו-לי און נישט געוואָרן מיד -
דאָס וועט אויף אײביק פארבלײבן אין מײן בלוט
מײן מאמע'ס ניגון געזונגען מיר צום שלאָף.

דאס לעבן איז פארגאנגען מיט די לידער
לידער וואס פארגעסן זיך געשווינד,
עס זינגט א שנײדער און עס זינגט א שמידער
אלע לידער טראגט אוועק דער ווינט,
נאָר דאס ליד וואס פלעגט מײן מאמע זינגען
מיך באצויבערט ווי א פויגל כאָר
הײליק דער ניגון טוט קלינגען
און ער גײט דיר נאָך פון דור צו דור.

SIDE II, Band 2: FINDJAN

Yiddish words by: R. Karpinovitch, based on an
Israeli Hebrew text by: H. Feiner.
Music: Anonymous.

A kalter vint blozt in der nacht,
Mir zitsn baym fayer fartracht.
Nor plutsling derhert zich a lid,
Un ale mir zingen bald mit.
Di nacht iz undz tayer, ven arum dem fayer
Mir zingen dos lid fun findjan.

Refrain:
Ay-didi-day, dididay, dididay,
dam-dam-dam, ay-day-day, etc.

S'dermonen zich mir itst di teg,
Ven chevre tsum kamf iz avek.
Avek mit der biks in der hant -
Bashtisn fun soyne dos land.
Dem soyne fartribn, un fun yene teg
Iz farblibn dos lid fun findjan.

Mir boyen mit freyd itst dos land,
Mit aker un ayzn in hant,
Un dan noch der arbet in feld
Geyt yeder aroys fun getselt -
Un bald men tsezingt zich, a lid es tseklingt zich
Arum un arum dem findjan.

FINDJAN

A cold wind is blowing tonight,
We sit round the fire, deep in thought.
When suddenly we hear a song,
And soon everyone sings along.
How dear is the night when around the bright flame,
We all sing the song of Findjan.*

I still remember those days,
When fellows went off to the front.
They left with their guns in their hands,
To defend from the foes this fair land.
They were victorious, and from that day on -
The song of Findjan has remained.

We cultivate our land with joy,
With sickle and plough in our hand.
And after the labor in green fields,
Each returns to his own tent.
And soon round the fire the music rings out -
The song of Findjan, of Findjan.

* Findjan: An Arabic term for the steaming kettle.

פינדזשאן

א קאלטער ווינט בלאָזט אין דער נאכט,
מיר זיצן בײַם פײַער פארטראכט.
נאָר פלוצלינג דערהערט זיך א ליד,
און אלע מיר זינגען באלד מיט.
די נאכט איז אונז טײַער,
ווען ארום דעם פײַער
מיר זינגען דאס ליד פון פינדזשאן.

ס'דערמאנען זיך מיר איצט די טעג
ווען חברה צום קאמף איז אוועק,
אוועק מיט דער ביקס אין דער האנט -
באשיצן פון שונא דאס לאנד.
דעם שונא פארטריבן,
און פון יענע טעג
איז פארבליבן
דאס ליד פון פינדזשאן.

מיר בויען מיט פרייד איצט דאס לאנד,
מיט אקער און אײַזן אין האנט,

און דאן נאָך דער ארבעט אין פעלד -
גייט יעדער ארויס פון געצעלט,
און באלד מען צעזינגט זיך -
א ליד עס צעקלינגט זיך
ארום און ארום דעם פינדזשאן.

SIDE II, Band 3: OY, DORTN, DORTN IBERN VASERL
(Oh, there across the water)

Oy, dortn, dortn ibern vaserl,
Oy, dortn, dortn ibern brik.
Fartribn hostu mich in di vaytene lender,
Un benken benk ich noch dir tsurik.

Oy, helf mir gotenyu, oy, got in himl,
Oy, helf mir gotenyu, s'iz mir nisht gut.
Shoyn tsayt dray yorelech vi mir shpiln a libe,
Un oys-shpiln di libe konen mir nit.

Oy, dayne oygelech, vi shvartse karshelech,
Un dayne lipelech, vi rozeve papir,
Un dayne fingerlech, tint un feder,
Oy, shraybn zolstu ofte briv tsu mir.

OH, THERE ACROSS THE WATER

Oh, there across the water,
Oh, there across the bridge.
You've driven me off into strange lands,
And I yearn to be with you again.

Oh, good Lord above, oh help me,
Oh, good Lord above, I am so sad.
For three years now we love each other,
And our love has not yet been fulfilled.

Oh, your eyes are like little black cherries,
And your lips as pink as pink crepe paper,
And your little fingers, like quill and ink,
Oh, may they write many letters to me.

אוי, דאָרטן, דאָרטן איבערן וואסערל

אוי, דאָרטן, דאָרטן איבערן וואסערל,
אוי, דאָרטן, דאָרטן איבערן בריק
פארטריבן האָסטו מיך אין די ווײַטענע לענדער
און בענקען בענק איך נאָך דיר צוריק.

אוי, העלף מיר, גאָטעניו, אוי, גאָט אין הימל,
אוי, העלף מיר, גאָטעניו, ס'איז מיר נישט גוט,
שוין צײַט דרײַ יארעלעך ווי מיר שפילן א ליבע
און אויסשפילן די ליבע קאָנען מיר נית.

אוי, דײַנע אויגעלעך, ווי שווארצע קארשעלעך,
און דײַנע ליפּעלעך, ווי ראָזעווע פּאפּיר
און דײַנע פינגערלעך, טינט און פעדער,
אוי, שרײַבן זאָלסטו אָפטע בריוו צו מיר.

SIDE II, Band 4: FRUNZE VERDE
(Green leaves)

Words: I. Horowitz.
Music: from a Rumanian doina.

Frunze verde - shvartse oygn,
S'iz mayn tayerster farfloygn.
Ch'veys nisht ven, ch'veys nisht vu,
Ch'veys nor az ich hob kayn ru.

Frunze verde - feygl fli-en,
Un mayn harts noch zey tut tsi-en.
S'iz mayn eyntsiger antrunen,
Un ich kon im nisht gefinen.

Frunze verde - royte blumen,
Mir zogt dos harts er vet nisht kumen,
Biter iz mir oy, oy, oy,
Umetig un pust azoy.

Frunze verde - korn zangen,
S'hot a shed mayn harts gefangen,
Ch'ob gegloybt dem vint in feld,
Un azoy farshpilt mayn velt.

GREEN LEAVES

Frunze verde* - eyes so black,
My dearest has flown away from me.
I know not when, I know not where,
I only know I have no peace.

Frunze verde - birds fly high,
And my heart it yearns and sighs.
My only one has disappeared,
And I cannot find him anywhere.

Frunze verde - crimson flowers,
My heart tells me he'll never return.
I am unhappy, oh, oh, oh,
So sad and empty is my heart.

Frunze verde - ears of corn,
A demon now is in my heart.
I put my trust in the wind in the field
And so did lose my one true love.

* Frunze verde - Rumanian for green leaves.

פרונזע ווערדע

פרונזע ווערדע - שווארצע אויגן
ס'איז מײַן טײַערסטער פארפלויגן.
כ'ווייס נישט ווען, כ'ווייס נישט וואו,
כ'ווייס נאָר אז איך האָב קיין רו.

פרונזע ווערדע - פייגל פליען
און מײַן הארץ נאָך זיי טוט ציען,
ס'איז מײַן אײנציקער אנטרינען
און איך קאָן אים נישט געפינען.

פרונזע ווערדע-רויטע בלומען,
מיר זאגט דאס הארץ ער וועט נישט קומען.
ביטער איז מיר אוי, אוי, אוי,
אומעטיק און פוסט אזוי.

פרונזע ווערדע-קאָרן זאנגען,
ס'האט א שד מײַן הארץ געפאנגען.
כ'האָב געגלויבט דעםווינט אין פעלד
און אזוי פארשפילט מײַן וועלט.

SIDE II, Band 5: NOCH A GLEZELE TEY
(Another little cup of tea)

Words and Music by: M. Gebirtig.

Berele mayn libinker, ch'ob tsu dir a bakoshe.
- Perele mayn libinke, vos iz dayn bakoshe?
Ven mit mazl ich vel hobn a yingele in freydn,
Vil ich undzer kind zol heysn noch mayn frumen zeydn.

- Farvos epes noch dayn zeydn? ch'ob doch oych a deye.
Host doch ersht gehat a meydl noch dayn bobe leye.

Berele, mayn manele, ch'vil dich epes dermonen,
- Perele, mayn vaybele, vos vilstu mich dermonen?
Du fargest, az undzer leybke heyst shoyn noch dayn zeydn.
Farvos kloybstu zich di yungen, varfst mir tsu di meydn?
- Un du fargest az noch dayn tatn heyst doch undzer nochem,
Er iz derfar in im gerotn - nisht kayn groyser chochem.

Berele mayn tayerer, ch'vil dir epes zogn,
Perele mayn tayerer, vos vilstu mir zogn?
- Vos-zhe darf men itst zich krign, lomir nor derlebn,
Vel ich davke noch mayn zeydn s'kind a nomen gebn.
Vos-zhe take itst zich krign, un umzist tsu reydn,
Efsher vet gor zayn a tsviling - s'ken gor zayn tsvey meydn.

ANOTHER LITTLE CUP OF TEA

Berele my dear, I've a favor to ask of you.
- Perele my darling, what is it you want?
With God's will, when I give birth to a little boy,
I'd like to name him after my pious grandfather.
- After your grandfather? - It seems to me,
That we just named one of our girls after your grandmother Leah!

Berele, dear husband, let me remind you now -
- Perele, dear wife, what do you wish to remind me?
You forgot that our son Leybke bears your grandfather's name,
Why do you pick all the boys and leave the girls for me?
- But you forget that our Nochem was named after your father,
Perhaps thats why he's not so smart, since he takes after him!

Berele my dear one, I want to tell you something.
- Perele my darling, what do you want to say?
- Why must we quarrel now, we might as well wait,
Since I intend to name the child after my grandfather anyway!
- True, there's no point in arguing so much ahead of time,
Perhaps t'will be a twin at that and both of them - just girls!

נאָך א גלעזעלע טיי

בערעלע, מײַן ליבינקער,
כ'האָב צו דיר א בקשה,
- פערעלע, מײַן ליבינקע
וואס איז דײַן בקשה?
- ווען מיט מזל איך וועל האָבן
א יינגעלע אין פריידן,
(וויל איך אונזער קינד זאָל הייסן
(נאָך מײַן פרומען זיידן.

- פארוואס עפעס נאָך דײַן זיידן?
כ'האָב דאָך אויך א דעה,
(האָסט דאָך ערשט געהאט א מיידל
(נאָך דײַן באבע לאה.

- בערעלע, מײַן מאנעלע,
כ'וויל דיך עפעס דערמאנען -
- פערעלע, מײַן ווייבעלע,
וואס ווילסטו מיך דערמאנען?
- דו פארגעסט, אז אונזער לייבקע

הײסט שוין נאָך דײַן זײדן,
(פֿאַרװאָס קלײַבסטו זיך די יונגען,
(װאַרפֿסט מיר צו די מײדן?

- און דו פֿאַרגעסט, אַז נאָך דײַן טאַטן
הײסט דאָך אונזער נחום,
(ער איז דערפֿאַר אין אים געראָטן -
(נישט קײן גרױסער חכם.

- בערעלע, מײַן טײַערער,
כ'װיל דיר עפּעס זאָגן.
- פּערעלע, מײַן טײַערע,
װאָס װילסטו מיר זאָגן?
- װאָס-זשע דאַרף מען איצט זיך קריגן,
לאָמיר נאָר דערלעבן,
(װעל איך דװקא נאָך מײַן זײדן
(ס'קינד אַ נאָמען געבן.

- װאָס - זשע טאַקע איצט זיך קריגן
און אומזיסט צו רײדן,
(אפֿשר װעט גאָר זײַן אַ צװילינג -
(ס'קען גאָר זײַן צװײ מײדן.

A charming conversation-song, between a husband and his pregnant wife - parents of many children - on the problem of "whose side of the family, the next-born shall be named after"...

SIDE II, Band 6: <u>IDISH</u>
(Yiddish)

Words: I. Kotliar. (This tango tune was popular in Eastern Europe before the war. This particular text, is based on another Yiddish text, set to the same tune, which was current in a number of the ghettos under the German occupation.)

Zing-zhe mir a lidele in yidish,
Dervekn zol es freyd un nisht kayn chidesh -
Az ale mentshn groys un kleyn, zoln es farshteyn,
Fun moyl tsu moyl dos lidele zol geyn.

<u>Refrain:</u>
Shpil, shpil, klezmerl shpil,
Veyst doch vos ich meyn un vos ich vil.
Shpil, shpil a lidele far mir -
Shpil a nigndl mit harts un mit gefil.

A lidele on ziftsn un on trern,
Shpil azoy, az ale zoln hern,
Az ale zoln zen, ich leb un zingen ken,
Shener noch un beser vi geven.

Shpil-zhe mir a lidl vegn sholem,
Zol shoyn zayn sholem un nisht kayn cholem,
Az ale felker groys un kleyn, zoln take zich farshteyn,
On krign un on milchomes zich bageyn.

Lomir zingen s'lidele tsuzamen,
Vi gute fraynt, vi kinder fun eyn mamen.
Mayn eyntsiger farlang, s'zol klingen fray un frank,
Un alemens gezang oych mayn gezang.

<u>YIDDISH</u>

Sing me a little song in Yiddish,
So that it brings joy and not surprise -
Understood by young and old,
Passed along from mouth to mouth.

<u>Refrain:</u>
Play, play, little bandsman,
You can understand just what I want.
Play, play a little tune for me,
With all your heart.

Play the song without sighs and tears,
Play it so that all may hear it clearly -
That all may see that I'm alive and sing -
Better yet and lovelier than before.

Play the song and let it be of peace,
A peace that should be more than just a dream,
That nations big and small may at long last,
Stop their quarrelling and cease their wars.

Let us sing this song then all together,
Like good friends and children of one mother,
May this song ring out so clear and free,
Ringing out through all the world for me.

<u>אידיש</u>

זינג זשע מיר אַ לידעלע אין ייִדיש
דערװעקן זאָל עס פֿרײד און נישט קײן חידוש -
אַז אַלע מענטשן גרױס און קלײן
זאָלן עס פֿאַרשטײן
פֿון מױל צו מױל דאָס לידעלע זאָל גײן.

שפּיל, שפּיל קלעזמערל שפּיל
װײסט דאָך װאָס איך מײן און
װאָס איך װיל.
שפּיל, שפּיל אַ לידעלע פֿאַר מיר -
שפּיל אַ ניגונדל מיט האַרץ און מיט געפֿיל.

אַ לידעלע אָן זיפֿצן און אָן טרערן
שפּיל אַזױ, אַז אַלע זאָלן הערן,
אַז אַלע זאָלן זען, איך לעב און זינגען קען
שענער נאָך און בעסער װי געװען.

שפּיל זשע מיר אַ לידל װעגן שלום
זאָל שױן זײַן שלום און נישט קײן חלום -
אַז אַלע פֿעלקער גרױס און קלײן
זאָלן טאַקע זיך פֿאַרשטײן
אָן קריגן און אָן מלחמות זיך באַגײן.

לאָמיר זינגען ס'לידעלע צוזאַמען
װי גוטע פֿרײַנט, װי קינדער פֿון אײן מאַמען.
מײַן אײנציקער פֿאַרלאַנג,
ס'זאָל קלינגען פֿרײַ און פֿראַנק,
און אַלעמענס געזאַנג אױך מײַן געזאַנג.

SIDE II, Band 7: <u>MOTELE</u>

Words and music by: M. Gebirtig.

(Gebirtig was the most popular folk bard in Poland, between the two World Wars. Dozens of his Yiddish songs were current among Yiddish-speaking Jews on both sides of the Atlantic.)

Vos vet der sof zayn, motl, zog-zhe mir:
Bizt erger noch fun frier gevorn.
Baklogt hot zich der rebe haynt oyf dir,
Az du dergeyst im zayne yorn.
S'iz nisht genug du vilst nisht lernen gor,
Dem rebn nebech tustu dertserenen,
Shlogst zich arum un shpilst zich nor,
Un shterst di kinderlech dos lernen.

- Nisht emes tate, vos der rebe zogt,
A shlechter mentsh, nishto zayn glaychn.
Farvos dertseylt er nisht, vi er undz shlogt,

Ze tatenyu, dem blo-en tseychn.
Ch'ob mit avremlen zich tsevertlt bloyz,
Er hot mayn chumeshl tserisn,
Derfar hot undz der rebe oyf zayn shoys,
Noch mit a nigndl geshmisn.

Vos vet der sof zayn, motl? enter deroyf:
di sh'cheynim zogn, ich muz zey gloybn.
Du yogst zich gantse teg arum in hoyf,
Un chaverst zich mit yanek's toybn.
Tsi iz dos sheyn far yidn, zog aleyn,
Mit toybn zich arumtsuyogn?
Host nechtn, motl, vider mit a shteyn,
Dem shochn's shoybn oysgeshlogn?

- Nist emes, tate, s'iz koym aroys
A shtikl shoyb, men ken es tsuklepn.
Ich yog zich nisht un kuk zich tsu nor bloyz
Vi sheyn di taybelech zich shvebn.
Vi fray zey shpringen zich arum in hoyf,
Vi sheyn di kerndlech zey pikn,
Vi shnel zey gibn zich a loz aroyf,
Ven zey a fremde toyb derblikn.

Vos vet der sof zayn, motl, ch'freg dich nor?
A groyser yung, kayn ayin-ore.
Ven ich bin alt gevezn draytsn yor,
Gekent vi a vaser di gemora.
A yid muz lernen toyre mit groys freyd,
Nisht hobn narishkeytn in zinen -
Az vovl dem mentsh, vos iz tsu got, tsu layt,
Vos ken gut lernen un gelt fardinen.

- Der zeyde hot amol dertseylt fun dir,
Flegst oych noch taybelech zich yogn.
Bizt oych fil beser nisht geven fun mir,
Dayn rebe hot dich oych geshlogn.
Haynt kenstu lernen un host gelt dertsu,
Hob, tatenyu, far mir kayn moyre,
Ven ich vel vern groys, vel ich, vi du,
Fardinen gelt un lernen toyre.

Now Motl, tell me, what'll become of you?
You're much worse now than you have ever been.
The rebe has complained about you too,
That you are giving him a lot of trouble.
Not only do you fail to concentrate,
But you cause him aggravation.
He says you waste your time in naughty pranks,
And interfere with other children's studies.

- Its not true what the rebe's told you, dad,
He's such a mean man, there is no one worse -
Why doesn't he tell you how he beats us all,
See daddy how black and blue I am all over.
I only quarrelled with Avremele,
When accidentally he tore my little Bible -
And then the rebe took us both upon his knee,
And hummed a tune, as he was spanking me!

What will become of you, oh Motl, answer me:
The neighbors say and surely I believe them -
That all day long you chase about the courts,
Fooling around with Janek's pigeons.
Is that the proper thing for a pious Jew to do?
To waste his time at chasing pigeons?
And yesterday, I'm told, you once again
Did break a neighbor's window with a stone!

- Its not true, dad, only a little piece of windowpane
Was loosened and it could be put together.
I do not fool around, but carefully observe
How beautifully the little pigeons float above.
How happily they hop about the courtyards,
How prettily they peck at everything,
How suddenly they rise and fly away
To join another pigeon in the sky.

Oh Motl, what will then become of you, I ask,
You're quite grown now you know, and well-built too.
Why, when I was your age, all of thirteen,
I already knew the holy write quite fluently.
A Jew must study Torah with great joy, you know,
And now have foolishness upon his mind,
Happy is he, who excels both before God and man,
Who studies well and earns his livelihood.

- But grandpa once did tell me about you,
That you, dad, also chased after the pigeons,
That you were not much better, once upon a time,
And that the rebe thrashed you soundly too.
Yet now, you're learned and have security,
So daddy, why should you be so concerned about me?
When I'm grown up, I'll surely be like you:
I'll earn my money and know the Torah too!

Rebe - teacher in the first grades of the Jewish traditional school in Eastern Europe.

מאָטעלע

וואָס וועט דער סוף זײַן, מאָטעל, זאָג־זשע מיר?
ביזט ערגער נאָך פֿון פֿריִער געוואָרן.
באַקלאָגט האָט זיך דער רבי הײַנט אויף דיר,
אַז דו דערגײסט אים זײַנע יאָרן.
ס'איז נישט גענוג דו ווילסט נישט לערנען גאָר,
דעם רבין נעבעך טוסטו דערצערנען.
שלאָגסט זיך אַרום און שפּילסט זיך נאָר,
און שטערסט די קינדערלעך דאָס לערנען!

- נישט אמת, טאַטע, וואָס דער רבי זאָגט,
אַ שלעכטער מענטש, נישטאָ זײַן גלײַכן.
פֿאַרוואָס דערציילט ער נישט, ווי ער אונז שלאָגט.
זע, טאַטעניו, דעם בלאָען צײכן -
כ'האָב מיט אַבֿרהמלען זיך צעווערטלט בלויז.
ער האָט מײַן חומשל צעריסן,
דערפֿאַר האָט אונדז דער רבי אויף זײַן שויס
נאָך מיט אַ ניגונדל געשמיסן.

- וואָס וועט דער סוף זײַן, מאָטל? ענטפֿער דערויף:
די שכנים זאָגן איך מוז זיי גלויבן -
דו יאָגסט זיך גאַנצע טעג אַרום אין הויף,
און חבֿר'סט זיך מיט יאַנקע'ס טויבן.
צי איז דאָס שיין פֿאַר ייִדן, זאָג אַליין
מיט טויבן זיך אַרום צו יאָגן?
האָסט נעכטן, מאָטל, ווידער מיט אַ שטיין
דעם שכנ'ס שויבן אויסגעשלאָגן?

- נישט אמת, טאַטע, ס'איז נאָר קוים אַרויס
אַ שטיקל שויב, מען קען עס צוקלעפּן.
איך יאָג זיך נישט און קוק זיך צו נאָר בלויז,
ווי שיין די טײַבעלאך זיך שוועבן.
ווי פֿריי זיי שפּרינגען זיך אַרום אין הויף.
ווי שיין די קערנדלעך זיי פּיקן,
ווי שנעל זיי גיבן זיך אַ לאָז אַרויף,
ווען זיי אַ פֿרעמדע טויב דערבליקן.

- וואָס וועט דער סוף זײַן, מאָטל, כ'פֿרעג דיך נאָר?
אַ גרויסער יונג, קיין עין־הרע.
ווען איך בין אַלט געווען דרײַצן יאָר,
געקענט ווי אַ וואַסער די גמרא.
אַ ייִד מוז לערנען תּורה מיט גרויס פֿרייד,
נישט האָבן נאַרישקייטן אין זינען.
אַז וואויל דעם מענטש, וואָס איז צו גאָט, צו לײַט,
וואָס קען גוט לערנען און געלט פֿאַרדינען.

- דער זיידע האָט אַמאָל דערציילט פֿון דיר,
פֿלעגסט אויך נאָך טײַבעלעך זיך יאָגן,
ביסט אויך פֿיל בעסער נישט געווען פֿון מיר.
דײַן רבי האָט דיך אויך געשלאָגן.
הײַנט קענסטו לערנען און האָסט געלט דערצו.
האָב, טאַטעניו, פֿאַר מיר קיין מורא -
ווען איך וועל ווערן גרויס, וועל איך, ווי דו,
פֿאַרדינען געלט און לערנען תּורה.

ADDITIONAL FOLKWAYS/SCHOLASTIC RELEASES OF INTEREST:

SOCIAL STUDIES: PEOPLE OF THE WORLD

ANTHEMS

✦ **3881 ANTHEMS Vol. 1.**
National anthems of all nations, inc. U.S., Belgium, Canada, Czechoslovakia, Great Britain, France, Germany, Israel, Japan, Mexico, Netherlands, Turkey & U.S.S.R Documentary notes & text. 1–12" LP

✦ **3882 ANTHEMS Vol. 2.**
Inc. U.S., Australia, Brazil, Cuba, Greece, Ireland, Italy, New Zealand, Panama, Philippines, Poland, & Yugoslavia. Documentary notes & text. 1–12" LP

MUSIC OF THE WORLD'S PEOPLES

4504 MUSIC OF THE WORLD'S PEOPLES Vol. 1.
People's lives through their music. From Madagascar, Caucasus, Greece, Japan, Nigeria, India, U.S., Ireland, Bali, Iceland, Tibet, Tahiti, Arabia, France, Spain, & Russian Gypsy; inc. notes. 2–12" LPs

4505 MUSIC OF THE WORLD'S PEOPLES Vol. 2.
From Serbia, Iran, Albania, China, Finland, the Congo, French Canada, Ukraine, Chile, Cuba, Italy, Kashmir, Australia, Jewish, Sioux, & Azerbaijan. 2–12" LPs

✦ **4506 MUSIC OF THE WORLD'S PEOPLES Vol. 3.**
From Mexico, England, Philippines, Puerto Rico, Viet Nam, Turkey, Thailand, Trinidad, Hungarian Gypsy, Peru, Bulgaria, Dahomey, British Columbia Indians, Argentina, Egypt, Zululand, Yugoslavia, & Brazil. 2–12" LPs

4507 MUSIC OF THE WORLD'S PEOPLES Vol. 4.
From Borneo, Pygmies, Estonia, Switzerland, Ceylon, Rumania, Samoa, Korea, U.S., Java, Portugal, Russia, Armenia, Austria, Bretagne, Yaqui Indians, Venezuela, Sweden, & Kurdistan. 2–12" LPs

4508 MUSIC OF THE WORLD'S PEOPLES Vol. 5.
From Malaya, Burma, Copts of Lebanon, Nepal, Morocco, Fiji, Scotland, Byelorussia, Scotland, Jamaica, Austria, Honduras, Cajun, Algeria, S.W. Africa, Zulu, Hawaii, Haiti, Ethiopia, Syria, Afrikaans, Poland, & Bolivia. 2–12" LPs

ANTHOLOGIES

2404 400 YEARS OF FOLK MUSIC.
Sung by Steve Addiss & Bill Crofut; Tim Prentice on additional guitar & bass; documentary notes by Addiss & Crofut. Inc. *Plaisir d'Amour, Impressions of Japan,* & *Cambodian Flute;* more. 1–12" LP

2405 WORLD TOUR WITH FOLK SONGS.
Sung & played by Steve Addiss & Bill Crofut; record based on their trip to Asia sponsored by U.S. State Dept. & the United Nations. Musical exchange of U.S. & world folk songs. 1–12" LP

✦ **3700 2,000 YEARS OF MUSIC.**
Compiled by Dr. Curt Sachs; concise history of musical development from earliest times through 18th cent.; Greek, Jewish music; chants; more. Notes. 2–12" LPs

✦ **6911 FOLK SONGS OF FOUR CONTINENTS.**
Pop. folk songs from Canada, U.S., Israel, India, Chile, Liberia, Norway, & Bahamas; sung in Eng. & native lang. Text inc. lyrics. 1–10" LP

✦ **7109 RIDE WITH THE SUN.**
Read by Kathleen Danson Read; ed. by Harold Courlander for United Nations Women's Guild. 5 authentic folk tales from the Philippines, China, Egypt, Iceland & Brazil. Inc. notes. 1–10" LP

✦ **7431 THE WORLD OF MAN Vol. 1.**
An intro. rec. for humanities & anthropology, jr. h.s. Writ. & narr. by Harold Courlander. Story, mus., & sounds of people at work; inc. Eskimo walrus call, Japanese stonecutters, Bapindi hunting calls, Canadian moose call; more. 1–10" LP

✦ **7432 THE WORLD OF MAN Vol. 2.**
Intro. to humanities; writ. & narr. by Harold Courlander. Mus. & songs of primitive people's beliefs. Inc. Maori chant, Cuban cult, & Ituri Forest Pygmy song; more. 1–10" LP

SPECIFIC REGIONS

3051 ISRAEL DEFENCE ARMY.
Sung by Hillel Raveh with chalil; accordion accompaniment by Gil Aldema. Hagannah & Palmach songs of the Israeli War of Independence, 1948-49; inc. *Laila Laila* & *Shir Hapalmach.* 1–12" LP

4423 MUSIC OF SOUTHEAST ASIA.
Best anthology of styles characteristic of this area. Folk & love songs, odes, & dances from Thailand, Viet Nam, Laos, Cambodia, Burma, & Malaya. 1–12" LP

4447 MUSIC FROM SOUTH ASIA.
Sampling of the wide range of styles & mus. trad. from Goa, Nepal, Pakistan, Northwest Frontier, & Sind. Will help dissolve misconceptions as to the nature of Indian music. 1–12" LP

✦ **4501 FOLK MUSIC OF THE MEDITERRANEAN.**
Cultural documentary of Northern & Southern Mediterranean peoples: Turkey through Spain; Syria through Spain. Notes by Henry Cowell. Inc. 4501AB & 4501CD. 2–12" LPs–$13.58

4503 AFRICA—SOUTH OF THE SAHARA.
Cross-sec. of regional cultures comprising Negro Africa; mus. ex.: Angola, Bantu, Ruanda, Congo, Sudanese, Watusi, Swazi, Zulu; more. Notes by A. B. Merriam; compiled by H. Courlander. 2–12" LPs

✦ **4533 CARIBBEAN FOLK MUSIC.**
Compiled & with notes by Harold Courlander; inc. mus. from Puerto Rico, Jamaica, the Bahamas, San Andres, Trinidad, St. Thomas & Tortola, Virgin Islands, Cuba, Haiti, Honduras, Martinique, Guadaloupe, & Mexico. 2–12" LPs

4535 FOLK MUSIC OF THE U.S.S.R.
Produced & edited by Moses Asch & Henry Cowell; text, transliteration & translation. Cross-section of Euro-Asian music; couplet, wedding & other songs typical of 16 republics. Inc. 4535AB & 4535CD. 2–12" LPs

✦ **7102 FOLK TALES FROM INDONESIA.**
Told by Harold Courlander. 5 authentic tales from his book, "Kantchil's Lime Pit," about a clever deer. For preschool-elementary. 1–10" LP

✦ **7103 FOLK TALES FROM WEST AFRICA.**
Read by Harold Courlander, author, folklorist, & specialist on Africa. *The Cow-Tail Switch* & other family-oriented stories. 1–10" LP

STAR (✦) indicates record appearing on one or more professionally recommended lists.

LITHO IN U.S.A. 159